

Идрис Аберкан

ОСВОБОДИ СВОЯ МОЗЪК

*НЕВРОМЪДРОСТ, ИЛИ КАК ДА ПРОМЕНИМ
УЧИЛИЩЕТО И ОБЩЕСТВОТО*

София, 2020

Преводът е направен по изданието:

Idriss Aberkane

LIBÉREZ VOTRE CERVEAU!

Traité de neurosagesse pour changer l'école et la société

Copyright © Éditions Robert Laffont, S. A., Paris, 2016

© Издателство „Изток-Запад“, 2020

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Анета Тошева, превод, 2020

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2020

ISBN 978-619-01-0664-7

Идрис Аберкан

ОСВОБОДИ СВОЯ МОЗЪК

НЕВРОМЪДРОСТ, ИЛИ КАК ДА ПРОМЕНИМ
УЧИЛИЩЕТО И ОБЩЕСТВОТО

Превод от френски
Анета Тошева

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ. МАНИФЕСТ ЗА СВОБОДНИЯ МОЗЪК (Серж Тисрон).....	13

Част I

ОСВОБОДЕТЕ МОЗЪКА СИ

1	ЗАПОЗНАЙТЕ СЕ С НЕВРОЕРГОНОМИЯТА.....	19
	Всички сме гении?	25
	Невронни корелати на отличния успех или невронни корелати на КИ?.....	31
2	ДА, ВСИЧКО В НАШЕТО УЧИЛИЩЕ ТРЯБВА ДА СЕ ПРОМЕНИ! ..	41
	<i>Hackschooling</i> : новото бягство от училище?.....	48
	Училището на „необикновените“	54
	Експерименти за усилване на обучението.....	69
3	КАК ДА СИ ПЛАЩАТЕ С БЕЛИ ХАРТИЙКИ... ..	73
	Можем да пренатоварим мозъка си... ..	73
	Мозъкът ни има свойството да се насища	79
	Слепота на невниманието и слепота за промяна.....	86

Част II

ОПОЗНАЙТЕ МОЗЪКА СИ

1	МОЗЪКЪТ – КОЙ Е ТОЙ?	95
	Компютър ли е нашата система от нерви?.....	97
	Мембранните мрежи на мозъка	97
	Еволюцията на мозъка: оцеляване на всяка цена	99
	Автопоеитични системи.....	101
	Експериментът „Болишой“.....	102
	<i>Cognitive miser</i>	104
	Мозък, който се насища, и мозък, който се адаптира	106

Мозъкът е един свят.	109
Икономика на мозъка	109
Базов и краен невронен продукт	110
Урбанистичната архитектура на мозъка.	112
Подразделенията на кората на главния мозък.	114
Мозъчни реки.	118
Ретикуларната теория.	118
Стигмергии.	119
Нашият мозък е създаден за действие.	121
Неврони и движение	121
Кинесфера и ноосфера	122
2 НЕВРОЕРГОНОМИЯТА В СЛУЖБА	
НА ИКОНОМИКАТА НА ЗНАНИЕТО.	125
За глобален мозък	125
Предаване на информация, изграждане на знания.	127
Законът на Судоплатоф	129
Всеки човек се ражда с покупателна способност	131
На лов за Ат	133
Стимулиране на разходите	135
3 ОБРАЗОВАНИЕ.	139
Гастрономия на знанието	139
Адът при шведската маса.	139
Крахът на личностния разцвет	140
Теорията Self-ExploDes.	142
В училището на принудителното тѣпчене:	
зависим и послушен мозък.	144
„Многоканалното“ обучение.	146
Фантастичната петорка	148
Послушните знания.	151
Училищна психология: три експеримента.	155
Заучена безпомощност	155
Експериментът „сини очи – кафяви очи“	158
Ефектът на Пигмалион.	159
За да подготвим успешни деца,	
трябва да подготвим успешни учители	160

Матрицата „обичам – мога“	160
Усилие vs. страдание.	162
Да се преподава, да се експериментира.....	166
4 ДА СЕ ИГРАЕ, ДА СЕ РАБОТИ, ДА СЕ ЖИВЕЕ... ..	169
Смисълът на работата	169
Поуката от сферичния глупак и психатрикса	170
Хубаво е да знаеш, че си прав, но трябва и да оцеляваш.....	173
Пет експеримента върху човека	
във фирмата и в обществото	177
Експериментът за конформизма на Соломон Аш	177
Експериментът на Милграм	178
Станфордският затворнически експеримент, или ефектът Луцифер.....	179
Ефектът на свръхобосноваването:	
дали възнаграждението увеличава резултативността?.....	180
Мозъкът реагира различно при печалба и при загуба	182
Да играем.	183
Гийковете също се учат	183
Уроците на електронните спортове.	185
Невроергономичният град.....	189
Кампусът Франкенщайн	192
Метафората с костенурката	194
Невроергономия на сексуалността	195
Съблазняване и зависимост.....	195
Мъже vs. жени	196
Законите на привличането	198
5 МАРКЕТИНГ, ПОЛИТИКА И ЖУРНАЛИСТИКА	201
Невроергономия на маркетинга	201
Продуктът и неговата аура	201
Изкуството да се внушава разочарование и неудовлетвореност... ..	203
Ерос и Танатос, или техниките на маркетинга	205
Синапсът на Хейб и ролята на асоциативната памет	207
Най-интересният мъж на планетата пие само бира „Дос Екис“	209
Рекламата, както я разбира „Епъл“	211
Маймуната и органистът: за кого всъщност е предназначена рекламата?.....	212

Ергономия на измамата	215
<i>Пирамидите на Понци</i>	215
<i>Измама и демокрация</i>	216
За политиката и за журналистиката	217
<i>Четири изкривявания на информацията</i>	217
<i>Новите дилъри на информация</i>	220
За да победите расизма, станете чернокож!	221
6 „УГОЛЕМЕНИЯТ“ ЧОВЕК В... ЧОВЕК С ОТКЛОНЕНИЯ?.....	223
Разрастване, деформации и пропорции... ..	223
<i>Витрувиански ум</i>	223
<i>Уголемяване на мозъка?</i>	224
Невронауките от „план Б“	226
<i>As we may think</i> , или Как можем да мислим:	
към инструментите на ума	229
<i>Хипертекстът</i>	229
<i>На път към хиперписмеността</i>	230

Част III

НЕВРОМЪДРОСТ – ТОВА КАКВО Е?

1 МОЯТА ИСТОРИЯ	237
Невронауките са навсякъде	237
Как да излекуваме когнитивните изкривявания?	240
Докторанти в немилост	243
2 НЕВРОМЪДРОСТ	245
3 НЕВРОМИМЕТИЗЪМ	249
Да четем нервите си, вместо да ги горим	249
<i>Защита на невроправата</i>	251
Който спаси един нерв, спасява цялото човечество	251
<i>Мрачната балада на Артуро Диас</i>	251
<i>Нервът е нещо священо</i>	254
Невровдъхновение	256
<i>Невроиметизъм</i>	256
<i>Векът на ноосферата</i>	257
<i>Невродизайн и неврометрия</i>	260

Ментална култура	262
Мозъкът в действие	265
4 НЕВРОРЕНЕСАНС	267
Три (повторни) открития	267
Наука и съзнание	269
Неврофашизъм	272
Пороци на научния авторитет	272
Митът за недостъпността на науката	274
Разпространяване на научните открития	276
Не познавате своите неврони?	
Други ще ги опознаят вместо вас	278
Човешки жертвоприношения	282
Когнитивното отклонение на потвърждението:	
три христоматийни примера	285
Уроците на Розенхан	287
Peer review is peer pressure,	
или научната рецензия като форма на натиск	291
Към военните	294
Познавай себе си, познавай и врага си	296
Изкуственият интелект във военното дело	298
Невродатасом	301
Човек с многократно умножени способности	304
5 СЕДЕМ УПРАЖНЕНИЯ ПО ГИМНОЕТИКА,	
ГИМНАСТИКАТА НА УМА	309
1. Практикувайте кристалнобистра субективност	311
2. Научете се да деинсталирате приложения	312
3. От заучената безпомощност	
преминете към заучената сила	314
4. Бъдете непоколебим неофил	315
5. Изследователски дейности,	
или изкуството да притежаваш гъвкав ум	316
6. Практикувайте „метода на местоположението“	318
7. Игнорирайте рецензентите!	319
БЛАГОДАРНОСТИ	321
БЕЛЕЖКИ	323

ГЛАВА 5

СЕДЕМ УПРАЖНЕНИЯ ПО ГИМНОЕТИКА, ГИМНАСТИКАТА НА УМА

Учителят суфи Абу Абд ал Рахман ал Сулами (937–1021) е написал краткия и полезен трактат „Болестите на душата и лекарствата за тях“. В него той описва заболяванията на нашата психика, техните симптоми и прости методи за лечението им. Не притежавам нито мъдростта, нито просветените знания на Ал Сулами, но смятам, че през XXI век на неговия подход трябва да се вдъхне нов живот, успоредно с развитието на невронауките. Не можем да създадем условия за развиване на невромъдрост, обяснявайки единствено *как* да упражняваме мозъка си, но със сигурност ще го постигнем, ако разберем *защо*.

Има една старинна притча, чийто автор според суфи Омар Али Шах е древният персийски поет Аттар^А и която прекрасно обобщава с няколко думи огромния залог на съвременните невронауки: „Появяваме се на този свят със съкровено знание за всички тайни на мозъка, но при раждането ни идва ангел и поставя показалеца си върху устните ни, за да ни накара да забравим тези тайни; затова всички имаме вдлъбнатинка върху горната си устна, отпечатък от ангеловия пръст.“

Защо да съвместяваме понятия като невромъдрост и гимнастика за мозъка? Защото произходът на самата дума „гимнастика“ крие в себе си дълбока мъдрост. В гръцкия език *gymnos* означава

^А Фарида ад дин Аттар (ок. 1142–1220) – поет и теоретик на суфизма, един от тримата велики суфи. Автор на повече от сто творби, най-известната от които е поемата „Птичийят събор“, състояща се от 4600 двустихия.

„гол, невъоръжен“. А идеалът на епохата на Ренесанса е сакралността на голото тяло, което не е творение на човека, за разлика от дрехите. Художниците от ренесансовата епоха не са поставяли тялото и дрехите в равностойни естетически планове и много често изобразявали персонажите си с голи тела, преди да нарисуват дрехите върху тях. Следователно думата „гимнастика“ предполага голота при нейното практикуване, с идеята за чистота на тялото.

В този ред на мисли можем да говорим и за *гимноетика*, тоест за ментална, умствена гимнастика или *практикуване на чистия ум*, което само по себе си крие заложена невромъдрост. Защото, както натъпканият с допинг атлет не прави истинска гимнастика по разбиранията на древните гърци (той не е „чист“), ученикът под въздействието на невродопинг не упражнява истинската гимнаетика (умствената му дейност е „замърсена“). Самонадеяният ученик, гордеещ се със своите училищни успехи, също не практикува гимнаетика, защото умът му е задръстен с его, затворен в схеми и постоянно възпроизвеждащи се системи. Идеалът на гимнастиката е процъфтяващо в развитието си тяло, а не тяло под въздействието на стимуланти. Идеалът на гимнаетиката е разцветът на освобождения ум, а не механичният интелект.

Чистият ум сам по себе си е добродетел и това обяснява огромния капацитет за учене на нашите деца. Галилей го определял като „наивен“ и според него той представлявал фундаментален елемент от научната методология: човекът не е създал чистия разум, но го е облякъл в кодове и норми, които както го открояват от всичко останало, така накрая ще го заключат в себе си. Ако се върнем към физическата гимнастика, това понятие е в основата на руското бойно изкуство „Система“, в което не се използват нито пояси, нито специални екипи, нито особени видове *ката*^A, а само свобода на движенията. Да напомним също и че първоначалното значение на думата „карате“ е било „китайска ръка“ (唐手), а покъсно се е променило на „празна ръка“ (空手), за да напомня за дълбоката мъдрост, скрита в нейния смисъл.

Ако целта на различните видове гимнастики е да увеличат свободата на физическите ни движения, гимнаетиките (защото

^A Формални упражнения с въображаем противник.

те също са много разновидности) имат за цел да увеличават свободата на движенията на ума. Някои от тях ще се подчиняват на строги вътрешни правила, като карате, а други – не, както „Система“. Няма какво повече да се добави.

1. ПРАКТИКУВАЙТЕ КРИСТАЛНОБИСТРА СУБЕКТИВНОСТ

Учителят суфи Али Н'Дау твърди, че тя е в основата на всяка форма на духовно развитие (в значението, което невронауките придават на думата „дух“: „ментален живот“). Идрис Шах също дефинира духовната практика като „психоантропология“. Други, като Гурджиев^А, призовават за „обръщане към себе си“, докато дзенбудизмът казва просто „да наблюдаваме ума си“ – практика, която на японски се нарича „шикантадза“ (只管打坐)^В. Съвременните невронауки по научен път са установили определени въздействия на медитацията върху съзнанието.¹⁰¹ Без да навлизаме в тънки детайли, можем да твърдим, че правилното прилагане на гимнастиката ни дава възможност да наблюдаваме работещия мозък, да улавяме отклоняванията, ограниченията и автоматизмите му, неговите обусловени от зависимости реакции. Така ще можем да разпознаваме неговия субективизъм и илюзията за обективност, които той постоянно подхранва.

Да практикуваме кристалнобистра субективност означава да умеем да измиваме ума си и да го привеждаме в състояние на абсолютна голота. Да, нашата умствена хигиена е много лоша. Изобщо не осъзнаваме своите неврози, фрустрации, озлобления, схемите и автоматизмите, на които сме подвластни. Тези психически нечистотии замърсяват психиката ни, както потта и кирта мърсят тялото ни. Те сковават живота, възприемането ни за реалността и особено самооценката и отношението ни към другите

^А Георги Иванович Гурджиев (1866–1949) – духовен учител, философ, мистик от гръцко-арменски произход. Въвежда термина „работата“, имайки предвид работата върху самия себе си, която човек трябва да извърши сам за вътрешното си израстване. Произведения: „Приказки за Велзевул“, „Четвъртият път“, „Животът е реален само тогава, когато съм“ и др.

^В Постигане на пълно спокойствие в състояние на кристално внимание, освободено от всякакви мисли.

хора. Знаем, че е здравословно редовно да почистваме тялото си, но все още не чистим редовно и със същото усърдие психиката си. Колко човешки същества мислят, учат, действат и живеят с хронично умствено замърсяване, без да си дават сметка за това – защото вонята на тази мръсотия е доловима само за сетивата на просветения човек? Възможно е всички неволи на човечеството да бъдат преодолени с ментална хигиена, с най-обикновен „душ за нервите“. Иначе неврозите на отделните индивиди могат да се концентрират и да се проявят като неврози на държавата (проявите на национализъм като част от тази патология са от най-смъртоносните примери). Не по-малко коварно, макар и в по-малък мащаб, замърсяването на нервните системи на големите градове също е източник на широко разпространени ментални нечистотии: шум от двигатели, натрапчиви светлини, задръствания – всичко това хронично затлачва психиката ни. Щом можем да вземаме душ, преди да си легнем, защо не го правим и по отношение на психиката си?

Някои форми на замърсяване на ума се поощряват и възнаграждават от държавата, властите, институцията или колегиалната общност. Възможно е родителите да го предадат на своите деца, учителите – на учениците си. Ала както обществените мерки за хигиена изкорениха маларията в много страни, със сигурност ще дойде ден, когато ще бъдат изкоренени болести, които днес са смятани за nelечимо фатални поради единствената причина, че така работи субективното обществено здравеопазване.

Ако телесната хигиена за нас е очевидна необходимост поради това, че познаваме работата на нашето тяло, не толкова осъзнали сме по отношение на собствения си ум и собствената си психика. Точно това е кристалнобистрата субективност – да се учим да осъзнаваме психоменталния си живот и да превърнем това в своя втора природа.

2. НАУЧЕТЕ СЕ ДА ДЕИНСТАЛИРАТЕ ПРИЛОЖЕНИЯ

Мозъкът ни по рождение е зареден с предварително инсталирани програми. Тези „приложения“ са качени в нашата психика главно в младежките ни години, без да го осъзнаваме. Това се случва

целенасочено от хора, ползващи се с авторитет пред нас: родителите ни, учителите, институциите, пресата и разбира се, самата държава. Именно това обстоятелство впрочем тласка тоталитарните държави отблизо да контролират психоменталното програмиране на своята младеж.

Всеки от нас знае как да инсталира и да изпробва приложения в мобилния си телефон и да ги деинсталира, когато вече не му трябват. Защо не сме способни да правим това и по отношение на собствения си ментален живот? Ако родителите ни са ни втъпили, че даден народ притежава такъв и такъв недостатък, когато израснем, ние можем да деинсталираме тази вредна програма. Поради неразбиране юношеството несправедливо е наричано „период на глупостта“. Напротив, именно в тази възраст осъзнаваме, че от нас зависи да деинсталираме родителските приложения, да мислим със собствения си мозък, да бъдем господари на психоменталния си живот. Също както в годините, когато проходим с първите си стъпки, тази възраст на изтриване на приложения отначало тръгва малко нескопосано (затова е и нарочена за „глупава“), но е от първостепенна важност за еволюцията на човечеството. Защото човекът никога няма да е истински свободен, ако не се научи сам да избира програмите на менталния си свят.

Много са хората, които изкарват целия си живот под въздействието на „зловредни софтуери“ (както се наричат компютърните програми, които забавят работата на компютъра), инсталирани в главите им. И също като при компютърните програми, някои от тях имат графичен интерфейс, а други дискретно си работят в задния план на нашите компютри. Така някои зловредни ментални софтуери са осъзнати, а за други дори не подозираме. Затова понякога ги деинсталират под хипноза – която представлява придобиване на „администраторски права“ върху мисловните ни процеси.

Ако работите за постигане на кристалнобистра субективност, сами ще разкриете безползните, опасни и осакатяващи програми, инсталирани в ума ви, без да подозирате. Те могат да бъдат и напълно безобидни: една от първите зловредни програми, които се научих да премахвам от менталното си пространство, беше моята привързаност към оценката в училище. Един

ден си дадох сметка, че дотогавашното ми обучение не ме е подготвяло да търся истината, а да получавам различни по големина „захарчета“, в зависимост от одобрението на учителите, дори ако е трябвало да пиша в съчинението си неистини, само и само да си получа възнаграждението. Това приложение изглеждаше до такава степен част от мен, че отначало ми се струваше, че ако го изтрия, ще отрежа част от идентичността си. Нищо подобно: да възвърнете контрола над менталния си живот винаги е освобождаване.

3. ОТ ЗАУЧЕНАТА БЕЗПОМОЩНОСТ ПРЕМИНЕТЕ КЪМ ЗАУЧЕНАТА СИЛА

Една от най-коварните, разрушителни и широко разпространени сред хората зловредни програми е заучената безпомощност. „Не мога.“ „Не го заслужавам.“ „Не притежавам способности да го направя.“

Веднъж Збигнев Бжежински много уместно каза за нашето време, че „днес е много по-лесно да убиеш един милион души, отколкото да ги управляваш“. Този принцип е добре известен на водачите на слонове, които го използват, когато дресират животното: възрастният слон е прекалено силен и не може лесно да бъде окован с верига. Затова вместо веригата за тяло те прилагат верига за ума, която е далеч по-ефективна. Ето как се поставя тя: още когато слончето е съвсем малко, го привързват към огромна и твърде тежка за него верига. Докато расте, то свиква с мисълта, че тя не може да бъде разкъсана. Когато стане зрял индивид и вече притежава нужната физическа мощ да се освободи, той си остава прикован в ума си и дори не прави опит да избяга. Задайте си въпроса: колко такива вериги са оковали вашия ум?

Когато за първи път се опитате да разкъсате една от тях, тя ще ви се съпротивява с всички сили, за да ви докаже правото си на съществуване – защото е част от вашето его. Ще ви припомня всеки провал, ще ви натяква: „Нали ти казах, че не го можеш“ и „Нямаше смисъл изобщо да опитваш.“ Упорствайте, не се отказвайте, вие сте много по-силна личност, отколкото са ви внушавали в училище.

4. БЪДЕТЕ НЕПОКОЛЕБИМ НЕОФИЛ

Присъщо за човека е да проявява особена упоритост в любимите си занимания. Баскетболистът Майкъл Джордан – а и мнозина други – често си припомня колко пъти се е провалял, как е преминавал през повече поражения от всеки друг и как никои, освен самият той, не вярвал в таланта му. Най-добрият начин да се разкъсат оковите на заучената безпомощност са любовта, страстта и ентузиазмът, които насърчават упоритостта.

Колкото повече практикувате кристалнобистра субективност, толкова по-ясно ще осъзнавате присъствието на замърсяващи софтуерни приложения, които населяват вашия мисловен свят. Колкото по-често прибегвате към деинсталирането им, толкова по-добре ще проумявате колко зловредна програма е заучената безпомощност. И колкото повече я изтривате, толкова по-бързо ще преминавате от безпомощност към заучена самостоятелност. Така ще свалите ниско входната бариера за нови дисциплини – математика, рисуване, музика, знам ли какво още? И тогава няма да ви е трудно да си отговорите на въпроса: Кога за последен път правих нещо за първи път? За повечето хора този въпрос е неприятен или дори болезнен и предпочитат да го отбягват. Но именно той ни тласка да осъзнаем съществуването на веригите на ума и психиката ни. По силата на своята природа те ни се съпротивяват и ни потискат точно както компютърният вирус трудно се поддава на изтриване. Ето защо ви препоръчвам да си зададете този въпрос едва след като сте практикували кристалнобистра субективност, деинсталиране и заучена увереност в собствените сили. Тогава той ще ви изпълни с опияняваща емоция, така както е вдъхновявал „благопристойните люде“ от епохата на Ренесанса да изучават и прилагат успоредно няколко научни дисциплини. От Ал Газали до Микеланджело, Джордано Бруно, Леонардо да Винчи или Ричард Франсис Бъртън, всички ерудити са си приличали в едно: страстното им влечение към непознатото и новото, така наречената „неофилия“. Такава всепоглъщаща страст може да намери въплъщение единствено в това, което американците наричат *can-do attitude*, или как да кажете пред себе си: „Мога да го направя.“ Тази способност

директно произхожда от заучената вяра в собствените възможности.

5. ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ДЕЙНОСТИ, ИЛИ ИЗКУСТВОТО ДА ПРИТЕЖАВАШ ГЪВКАВ УМ

Практикуването на неофилия по естествен път ще ви доведе до разтягане и разширяване на психоменталния ви живот – също както разтягате мускул. Той ще стане по-гъвкав, по-приспособим и следователно способен да заема много по-разнообразни „пози“ и да приема многолики форми. Установихме, че в мозъка съществува постоянен компромис между изследването и експлоатирането, или използването, на данни: използването се подчинява на нормативни правила, а изследването е творческо занимание. Експлоатирането има афинитет към оценки и награди, докато проучвателската дейност работи по-успешно, когато е освободена от въздействието на правилото за моркова и тоягата (пример за това е ефектът на свръхобосноваването)^A.

Джонас Солк^B, съзателят на първата ваксина против полиомиелит, някога произнесъл фразата:

Поведението ми винаги е било да си остана открит, да продължавам да проучвам, да сканирам. Мисля, че точно по този начин функционира и природата. Много хора живеят със стеснен кръвогзор и са невъзприемчиви към новото, аз не съм от тях.

Американският учен Александър Виснер-Грос^C се запитал един ден дали е възможно интелигентността да бъде изразена

^A Вж. стр. 181. – Б.а.

^B Джонас Солк (1914–1995) – американски вирусолог, създател на първата ефективна ваксина против полиомиелит, пусната в употреба през 1955 г. Умишлено не патентова ваксината, за може да се ползва без ограничение от цялото човечество. Основател на Института „Солк“ за изследвания в генетиката и микробиологията.

^C Александър Виснер-Грос (р. 1982) – американски учен, специалист по физически и компютърни науки от Харвардския университет и предприемач. Известен е с уравнението си, основано на законите на физиката (по-точно на термодинамиката), което описва множество аспекти на поведението на интелигентно същество.

чрез уравнение. Откритието му е забележително: според него интелигентността преди всичко е способността да си предоставим максимум свобода на действие. Системите, които умеят да си гарантират максимум отворени възможности, са свободните и интелигентните системи и за тях е свойствено максимално да се освобождават от формата. Затова харесвам тази мъдрост на сифите: „Истината не притежава форма.“ Защото нито една форма не може да обхване цялата истина, както не може да обхване и интелекта в неговата пълнота.

Когато през 2016 г. „Гугъл“ организира двубой между изкуствения интелект „АлфаГо“^A и забележителния играч на го Лий Седол^B, успехът на компютърната система може да се обясни именно със способността ѝ да запази за себе си максимален брой степени на свобода. В класическата геополитика стратегията често се дефинира като изкуството да си запазиш възможност за максимална свобода на маневриране *in futurum*^C. Що се отнася до геополитиката, или геополитиката на познанието, идеята е същата: да си подсигуриш достатъчно свобода за движение в ноосферата. В мащаба на отделния човек способността да съхранява максимум свобода на движение на интелекта не е порок, а ярка добродетел и съставлява самата основа на интелигентността. Ала и днес не са малко тесногръдите мислители, които си въобразяват, че да притежаваш интелект означава да умееш да ограничаваш мисълта си. И двете крайности са опасни и еднакво безплодни: систематично да се ограничава пространството на ума или той да бъде оставен да блуждае. Търсенето и експлоатирането трябва да се намират в равновесие.

Във връзка с неотдавнашното изявление на Удли, Те Нейенхаус и Мърфи относно общото снижаване на нивото на интели-

^A Интелигентна компютърна система, използваща числения вероятностен метод „Монте Карло“, интегриран в невронни мрежи с изградени чрез обучение политики и ценности.

^B Лий Седол (р. 1983) – южнокорейски професионален играч на играта го (популярна в Южна Корея, играе се от близо 8 милиона души), притежател на девети дан.

^C В бъдеще (от лат.).

гентността у населението^A на мен ми се струва, че те са се подвели по идеята, че експлоатацията е равнозначна на интелект. Ако тестваните от тях хора са показали просто по-голяма умствена освободеност, повече въображение и по-малко конформизъм по време на експеримента, то можем да направим извод в духа на Виснер-Грос, че всеобщата интелигентност нараства.

Интелектът е свобода. Да ограничаваме мозъка си не е блестяща идея, нито дори много умно: трябва да умеем да го правим – нали всяка ръчна работа временно ограничава свободата на движенията на ръката, – но трябва да умеем и да се избавяме от това. Според думите на Бъртън: „Не би притежавал знание онзи, който не се научи да се избавя от притежанията си.“ Конформизмът не е интелигентност. Също както промишленото земеделие обеднява биоразнообразието, издигайки конформизма в ранг на висша добродетел, ноокултурата в промишлени мащаби (чиято същност е животът, изразен чрез оценки – от училището до университета) обеднява нооразнообразието.

6. ПРАКТИКУВАЙТЕ

„МЕТОДА НА МЕСТОПОЛОЖЕНИЕТО“

Упражнявайте се да правите мислено пространствени асоциации, докато превърнете тази техника във ваша втора природа. Постройте си дворци у самите вас и сложете на трона психоменталния си живот. Бъртън казва: „Направи от мисълта си империя.“ – това най-общо е идеята. Дворецът на менталния ви живот започва от пространството, но продължава по пътя на емоционалната и асоциативната памет. Историкът Пиер Порте го илюстрира прекрасно, описвайки парцелирането на земите през Средновековието: поради липса на кадастрален регистър, селяните постигали съгласие за очертаванията на даден парцел и повиквали за свидетел някое дете. Щом детето запомнело мястото, му залепяли здрава плесница, за да затвърдят запомненото...¹⁰²

Бъбречните камъни са просто камъни в бъбреците. Можем по аналогия да образуваме израза „ментални камъни“ и ако го

^A Вж. стр. 35. – Б.а.

приемем буквално, да визуализираме мислите си в пространството като мегалитна редица. Да, тази техника на запаметяване се използва още от каменната ера.

Ако изградите дворец за менталния си живот, ще можете да видите собственото си познание. Това е превъзходен метод за практикуване на кристалнобистра субективност, но и упражнение, което насърчава заучената самостоятелност. Като строите музеи на собствените си знания, вие постоянно препотвърждавате пред себе си способностите и потенциала, които притежавате.

7. ИГНОРИРАЙТЕ РЕЦЕНЗЕНТИТЕ!

Научните комитети и рецензентите се опитват да ни държат на собственото си равнище – ментално, интелектуално, духовно... В това може да има нещо положително („Щом аз успях, защо и ти да не успееш?“) или отрицателно („Щом аз се провалих, защо ти да успееш, амбициозно човече?“). Но докато в мислите си сте зависими от другите, невъзможно е да бъдете свободни. Интелектът е свобода и следователно се основава на способността да мислите със собствения си мозък, без да се тревожите за възгледите на останалите. Така постъпва разумният зрял човек, за разлика от детето, което постоянно се безпокои кой какво си мисли за него. Не е ли тъжно човек никога да не пораства?

Моята препоръка е всеки да доведе до максимум свободата си на движение и да се противопостави на онези свои колеги, които се опитват да му забранят една или друга идея. Бъртън препоръчваше: „Прави това, което ти заповядва човешката ти същност, от никого не очаквай аплодисменти, освен от самия себе си. Живее благороден живот и умира с благородна смърт онзи, който следва правилата, създадени от самия него. Всеки друг Живот е като не-Живот, населяван от призраци и фантоми.“

Нямам какво друго да добавя, защото през целия си живот съм си имал работа с подобни призраци, неспособни да мислят самостоятелно и без страх.

А на колегата, който ще иска да ви оценява или да узнае какъв е бил средният ви успех, отговорете просто:

„Моят успех? Успехът ми е Отличен Аз. А вашият?“

СЕДЕМТЕ ГИМНОЕТИЧЕСКИ УПРАЖНЕНИЯ можете да запомните с акронима СИМПБеНеРе – Субективност, Изследване, Местоположение, Приложения, Безпомощност, Неофилия, Рецензенти.

За да ги запомните по реда на тяхното практикуване (защото те са в логическа последователност): Субективност, Приложения, Безпомощност, Неофилия, Изследване, Местоположение, Рецензенти.

На английски език те са: *Subjectivity, Application, Helplessness, Neophilia, Exploration, Places, Peers*.

Можете да ги запомните с изречението: *Help Neo Explore APPS* (*Application, Peers, Places, Subjectivity*).